

En kvinnas blekblå handskrift

FRANZ WERFEL

En kvinnas blekblå handskrift

Översättning Ola Wallin

ERSATZ

© Ersatz, Stockholm 2016
Originalalets titel Eine blaßblaue Frauenschrift
Översättning från tyska Ola Wallin
Redaktörer Anna Bengtsson & Erik Sidenblad
Korrekturläsare Wera Minth
Omslag Håkan Liljemärker
Grafisk form & sättning Ola Wallin
Tryck Spindulys, Litauen 2016
ISBN 978-91-87891-47-2

www.ersatz.se

En kvinnas blekblå handskrift

April i oktober

Posten låg på frukostbordet. En ansenlig bunt med brev, för Leonidas hade helt nyligen firat sin femtionde födelsedag och fortfarande inträffade dagligen senkomna gratulationer. Leonidas hette faktiskt Leonidas. Det lika heroiska som betungande namnet hade han sin far att tacka för, den omedlade gymnasieläraren som utöver denna arvedel testamenterade honom en komplett samling grekisk-romerska klassiker och tio årgångar av tidskriften *Tübinger altphilologischen Studien*. Tack och lov lät sig det högstämnda Leonidas lätt omvandlas till det alldagligare Leo. Hans vänner kallade honom så, och Amelie hade aldrig sagt annat än Leon. Inte heller nu, när hon med sin mörka röst gav den andra stavelsen i León en melodiskt utdragen och stigande betoning.

»Du är odrägligt omtyckt, León«, sade hon. »Minst tolv gratulationer i dag igen ...«

Leonidas log mot sin fru som krävdes det en förlägen ursäkt för att han med sitt femtionde levnadsår också nått toppen av en lysande karriär. Sedan några månader tillbaka

var han sektionschef på ministeriet för kultur och utbildning och tillhörde därmed de fyrtio till femtio ämbetsmän som i själva verket styrde staten. Hans vita utvilade hand lekte förstrött med brevhögen.

Amelie åt långsamt en grapefrukt med en sked. Det var allt hon intog till frukost. Capen hade glidit ned från axlarna. Hon bar en svart badtrikå, i vilken hon brukade göra sin dagliga morgongymnastik. Glasdörren till terrassen stod på glänt. Det var ganska varmt för årstiden. Från sin plats kunde Leonidas se långt ut över trädgårdshavet i västra Wiens förstad, ända bort till bergen vid vars sluttningar metropolen ebbade ut. Han kastade en prövande blick på vädret som spelade en väsentlig roll för hans välmående och arbetsförmåga. Världen presenterade sig i dag som en ljummen oktoberdag, vilken i ett slags nyckfull, krystad ungdomlighet liknade en dag i april. Ett tjockt molntäcke drog hastigt fram över vingårdarna i stadens utkant, snö vitt och med skarpt tecknade konturer. När himlen visade sig var den naket, för årstiden nästan skamlöst vårblå. Trädgården framför terrassen, som knappt hade börjat skifta färg, bevarade en läderartad enveten somrighet. Spjuveraktiga vindbyar ruskade muntert i löven, som fortfarande tycktes hänga stadigt.

Riktigt skönt, tänkte Leonidas, jag tar och promenerar

till ministeriet. Och så log han igen. Men det var ett märkligt blandat leende, upprymt och retsamt på samma gång. Så fort Leonidas kände sig nöjd log han retsamt och upprymt. Som så många andra friska, välbyggda, ja vackra män som lyckats uppnå en hög ställning i livet var han under de första morgontimmarna böjd att känna sig utomordentligt nöjd och bejaka världens slingrande gång utan förbehåll. Man träder så att säga ut ur nattens tomma intet över en bro av lätt, dagligen nyfödd häpenhet till det fulla medvetandet om sin egen framgång i livet. Och denna framgång behövde sannerligen inte skämmas för sig: son till en fattig gymnasielärare av åttonde rangklassen. En ingen, utan familj, utan namn, nej värre – behäftad med ett uppblåst namn. Vilken dyster, frusen studietid! Mödosamt hankar man sig fram med hjälp av stipendier och som privatlärare åt rika, knubbiga och obegåvade gossar. Vad svårt det är att behärska den suktande hungerglimten i de egna ögonen när den tröge eleven ropas till bords! Men en frack hänger likväl i den tomma garderoben. En ny oklanderlig frack som bara behöver ett par små justeringar. Fracken är nämligen ett arv. En studiekamrat och rumsgranne hade överlåtit den till Leonidas genom testamente efter att han en kväll i rummet intill hade skjutit sig en kula genom huvudet utan förvarning. Det är nästan som i sagan, för stassen blir avgö-

rande för studentens livsbana. Frackens ägare var en »intelligent israelit«. (Så diskret betecknade han kamraten också i tankarna, eftersom den känslige Leonidas avskydde att uttrycka sig alltför öppet om penibla förhållanden.) De där människorna hade det för övrigt så otroligt bra på den tiden att de utan vidare kunde kosta på sig sådana lyxiga självmordsmotiv som filosofisk världssmärta.

En frack! Den som äger en sådan får gå på baler och andra sociala tillställningar. Den som klär i sin frack och därtill äger en särskild danstalang som Leonidas, den väcker snabba sympatier, knyter vänskapsband, lär känna tjustiga unga damer, bjuds in till de »främsta husen«. Så var det åtminstone dåför tiden i den här fantastiska, förtrollade världen, där det fanns en social rangordning och där det outhärliga hägrade för den utvalda segraren för att han skulle sträva efter det. Den fattige privatlärarens karriär började av en ren tillfällighet; han fick en inträdesbiljett till en av de stora balerna. På så vis kom självmördarens frack att framstå som en Försynens skickelse. Den förtvivlade arvlåtaren hade skänkt den med sitt liv, därigenom hjälpte han den lyckligare arvtagaren över tröskeln till en strålande framtid. Och denne Leonidas dukade ingalunda under för en högfärdig societets övermakt vid sin påvra ungdoms Thermopyle. Inte bara Amelie, också andra kvinnor mena-

de att det aldrig hade funnits och aldrig mer skulle finnas en dansör som han. Måste det sägas att Leóns gebit var valsen, närmare bestämt den som dansas motsols, svävande, smekamt, oundkomligt hårt och mjukt på samma gång? I den här märkliga epokens bevingade tvåstegsvals kunde en kärleksmästare, en kvinnoförare fortfarande göra sig gällande, medan (enligt Leóns övertygelse) de moderna massmänniskornas danser i sin likgiltiga trängsel bara gav utrymme åt tämligen obesjälade lemmars mekaniska tramp.

Också när Leonidas erinrar sig sina svunna danstriumfer spelar det så karakteristiskt blandade leendet kring hans vackra mun med de blixtrande tänderna och den mjuka lilla mustaschen som fortfarande är blond. Flera gånger om dagen känner han sig som en gudarnas sanna gunstling. Ifall man förhörde sig om hans »världsåskådning« skulle han bli tvungen att öppet medge att han betraktar universum som en inrättning vars enda mål och syfte är att upphöja gudagunstlingar som han från djupet till höjden och förse dem med makt, ära, glans och lyx. Är inte hans eget liv det slutgiltiga beviset på denna vänliga mening med världen? Ett skott avlossas i grannkammaren i hans sjaskiga studentbostad. Han ärver en nästan splitter ny frack. Och genast blir allt som i en ballad. Under karnevalen går han på några baler. Han dansar fantastiskt, utan att ens ha övat. Inbjud-

ningarna haglar. Ett år senare tillhör han redan de unga männen som man slåss om. När hans alltför klassiska namn kommer på tal sprider sig ett välvilligt leende över allas läppar. Det är otroligt svårt att skaffa fram rörelsekapital till ett så populärt dubbelliv. Med flit, uthållighet, anspråkslöshet lyckas han med detta. I förtid klarar han alla tentamina. Strålände rekommendationer öppnar statstjänstens portar för honom. Genast vinner han sina överordnades gunst – de kan inte högt nog lovprisa hans angenäma, belevade ödmjukhet. Efter bara några år kommer den mycket åtråvärda befordran till centralmyndigheten, den som vanligtvis förbehålls bara de bästa namnen och de mest utvalda skyddsbornen. Och sedan den artonåriga, bildsköna Amelie Paradinis vilda förälskelse ...

Den lätta häpenheten vid uppvaknandet varje morgon är sannerligen inte grundlös. Paradini?! Man misstar sig inte om detta namn får en att spetsa öronen. Ja, det rör sig faktiskt om det världsberömda huset Paradini, som äger filialer i alla världens metropoler. (Sedan dess har aktiekapitalet emellertid tagits över av de stora bankerna.) För tjugo år sedan var Amelie stadens rikaste arvtagerska. Och inget av de glänsande namnen ur adeln och storindustrin, ingen av dessa himlahögt överlägsna kavaljerer hade erövat den pur-

unga skönheten, men det gjorde han, sonen till den hunglande latinläraren, en yngling med det högtravande namnet Leonidas, som inte ägde någonting utom en välsittande, men makaber frack. För övrigt är ordet »erövat« inte helt korrekt. Strängt taget var han inte heller i denna kärlekshistoria den uppvaktande kavaljeren, utan den som blev uppvaktad. Den unga flickan hade nämligen med obeveklig energi drivit igenom äktenskapet trots hela den miljontunga släktens förbittrade motstånd.

Och här sitter hon mitt emot honom, i dag som alla andra morgnar, Amelie, hans stora, hans största framgång i livet. Besynnerligt, grundförhållandet mellan dem har inte förändrats. Fortfarande känner han sig som den uppvaktade, som den bjudande, den givande, trots hennes rikedom som på alla håll och kanter omger honom med rymd, värme och behag. För övrigt betonar Leonidas inte utan omutlig stränghet att han ingalunda ser Amelies egendom som sin egen. Från första början har han dragit en skarp gräns mellan dessa mycket omaka mitt och ditt. I den förtjusande villan, som tyvärr är alltför rymlig för två personer, betraktar han sig endast som inneboende, så att säga, som pensionatsgäst, som betalande nyttjanderättshavare, hela hans lön som statlig ämbetsman går ju oavkortat till den gemensamma livsföringen. Redan från äktenskapets för-

sta dag har han obevekligen insisterat på denna åtskillnad. Augurerna må le åt varandra, men Amelie var förtjust över den manliga stoltheten hos den älskade, den utvalde. Han har just nått livets höjdpunkt och går nu långsamt nedför trappan. Som femtioåring har han en trettioåtta- eller trettionioårig, alltjämt bedårande fru.

Han granskar henne med blicken.

I det nyktert avslöjande oktoberljuset lyser Amelies nakna axlar och armar klanderfritt vita, utan fläckar eller fjun. Det doftande marmorvita kommer inte bara av den förnäma börden, utan är också resultatet av ständig kosmetisk behandling som hon tar på lika stort allvar som en gudstjänst. För Leonidas skull vill Amelie hålla sig ung och vacker och slank. Ja, slank framför allt. Och det kräver ihärdig hårdhet mot sig själv. Inte med ett steg avviker hon från denna dygdens branta stig. De små brösterna avtecknar sig toppiga och fasta under den svarta trikån. Det är en artonårigs bröst. Vi betalar för de jungfruliga brösterna med barnlöshet, tänker mannen nu. Och han förvånar sig själv med denna plötsliga tanke, då han som resolut försvarare av sitt eget odelade välbefinnande aldrig hyst någon längtan efter barn. För en sekund doppar han sin blick i Amelies ögon. I dag är de grönskimrande och mycket ljusa. Leonidas är väl förtrogen med den skiftande och farliga färgen.

Somliga dagar har hans fru meteorologiskt föränderliga ögon. »Aprilögon« kallade han det själv en gång. Sådana dagar måste man ta det varligt. Uppträden hänger i luften utan minsta orsak. Ögonen är för övrigt det enda som står i underlig kontrast till Amelies flickaktighet. De är äldre än hon. De målade ögonbrynen gör dem stela. Skuggor och blåaktig trötthet omger dem med förfallets första aning. Så samlas i de renaste rum små högar av damm och sot i hörnen. I kvinnoblicken som fixerar honom finns det redan något härjat.

Leonidas vände sig bort. Då sade Amelie:

»Skall du inte titta på posten någon gång?»

»Å, vad trist«, muttrade han och betraktade häpet brevhögen på vilken hans hand alltjämt vilade, tvekande och avvärjande. Sedan bläddrade han igenom det knappa dusinet kuvert som en kortspelare och granskade dem med rutinen hos byråkraten som med en halv blick uppskattar betydelsen av sitt »inkommande«. Det var elva brev, varav tio i maskinskrift. Desto mer lockande lyste den blekblå handskriften på det elfte i den entoniga raden. En parant kvinnlig handstil, en smula sträng och stram. Leonidas sänkte oavsiktligt huvudet, för han kände att han blivit askgrå. Han behövde några sekunder för att samla sig. Händerna frös i väntan på att Amelie nu skulle ställa en fråga

om den blekblå handskriften. Men Amelie frågade ingenting. Hon såg uppmärksamt på tidningen bredvid tallriken som någon som inte utan självövertvinnelse känner sig förpliktad att följa med i tidens hotfulla händelser. Leonidas sade något för att säga något. Han kväljdes av sitt falska tonfall:

»Du har rätt ... idel enahanda gratulationer ...«

Sedan samlade han in breven – igen var det en rutinerad kortspelares handrörelse – och stoppade ned dem med föredömlig otvungenhet i fickan. Handen hade uppfört sig betydligt mer äkta än rösten. Amelie tittade inte upp från tidningen när hon sade:

»Om du vill kan jag besvara de där trista breven åt dig, León ...«

Men Leonidas hade redan rest sig upp, fullständigt herre över sig själv. Han slätade till sin grå blazer, drog ut manschetterna ur ärmarna, satte sedan händerna i den smala midjan och vägde flera gånger på tåspetsarna, som om han på det viset kunde pröva och njuta av smidigheten i sin ståtligt välväxta kropp:

»Du är för god för att vara min sekreterare, kära älskling«, log han upprymt och retsamt. »Det där ordnar mina unga assistenter i en handvändning. Ha det så bra i dag. Och glöm inte, är du snäll, att vi skall på operan i kväll ...«

Han böjde sig ned och kysste henne med utförlig innerlighet på håret. Hon såg stort på honom med sin blick som var äldre än hon själv. Hans smala ansikte var rosigt, friskt och perfekt rakat. Det strålade av släthet, av den där oförstörbara slätheten som hade oroat och trollbundet henne så länge.